

Rädda Barnen
Åland

Mariehamn 14 augusti 2026

Statens ämbetsverk på Åland

janne.koivukoski@ambetsverket.fi
marine.holm-johansson@ambetsverket.fi
Nr 2 A16 26 05 02

Rädda Barnen på Åland

Kontaktperson: Lotta Angergård, verksamhetsledare
lotta@raddabarnen.ax

Ärende: **Utlåtande om förslaget till Riskbedömning för Åland**

Rädda Barnen är en partipolitiskt och religiöst obunden barnrättsorganisation som har FNs konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, som grund i allt vårt arbete. Vårt uppdrag vid utlåtande och remissvar är att sätta fokus på barn och barns rättigheter, vilket enligt barnkonventionen är alla under 18 år.

Rädda Barnen vill tacka för möjligheten att ge ett utlåtande till *Den regionala riskbedömningen för Åland 2026*. Rädda Barnen värdesätter högt inbjudan från landshövding Marine Holm-Johansson att delta vid det åländska beredskapsseminariet i maj 2026 och nu möjligheten att ge ett remissutlåtande. Föreningen ser det som en vilja att ta med barnrättsperspektivet i det fortsatta beredskapsarbetet. Rädda Barnen på Åland är en del [Rädda Barnen Finland](#) som i sin tur är en del av [Save the Children](#), en global barnrättsorganisation vars kunskap om beredskap och barn i kris kan vara en resurs i det vidare arbetet för att säkerställa att det åländska arbetet med att möta barn i kris står i samklang med barnkonventionen.

Inledande kommentar

Den regionala riskbedömningen för Åland 2026 beskriver de mest betydande riskerna för Åland ur ett beredskaps- och samhällssäkerhetsperspektiv. Fokus ligger på strukturella sårbarheter kopplade till självstyrelsen, språkfrågan, beroendet av kritisk infrastruktur och det förändrade säkerhetsläget i Östersjön. Det är ett gediget beredskapsdokument skrivet ur ett myndighets- och systemperspektiv. Barns situation i en kris och barns rättigheter synliggörs endast i begränsad omfattning.

Rädda Barnen föreslår att ett systematiskt barnrättsperspektiv integreras i den regionala riskbedömningen. Barn nämns nu i huvudsaklig i samband med skola och migration, men konsekvenserna för barns hälsa, trygghet, utveckling och övriga rättigheter så som rätten till information och delaktighet analyseras inte på ett sammanhängande sätt.

I arbetet med riskbedömningen bör särskild hänsyn tas till barnkonventionens grundprinciper:

- Icke-diskriminering (barnkonventionens artikel 2)

- Barnets bästa (artikel 3)
- Rätten till liv, överlevnad och utveckling (artikel 6) samt
- Barns rätt att komma till tals och få sina åsikter beaktade (artikel 12).

Risker, sårbarheter och beredskapshöjande åtgärder behöver analyseras utifrån hur de påverkar barn och ungas säkerhet, hälsa, utveckling och delaktighet. Det är centralt att barn och unga ges möjlighet att uttrycka sina erfarenheter och perspektiv i utvecklingen av beredskaps- och krisplaneringen, i enlighet med barnkonventionens artikel 12.

Barn och familjer

Rädda Barnen vill understryka vikten av att ha ett särskilt fokus på barn och familjer i beredskapsarbetet på Åland. Vi noterar att den regionala riskbedömningen baserar sig på inrikesministeriets nationella riskbedömning ([Nationell riskbedömning 2023:5](#)). I den nationella riskbedömningen fastställs behovet av att beakta *särskilt utsatta grupper* vid beredskapsinsatser och det strukturella beredskapsarbetet:

”Utsatta befolkningsgrupper bör beaktas bättre än tidigare då man inrättar och upprätthåller beredskap inför störningar.” (2.3)

Ovanstående ansats är central i det vidare arbetet med regional riskbedömning och beredskap på Åland. Barn utgör cirka en femtedel av Ålands befolkning och barn och barnfamiljer är en av de grupper som klassas som *utsatta befolkningsgrupper*. Inom gruppen barn finns i sin tur grupper av barn som i sig ses som särskilt sårbara och vars rättigheter särskilt behöver beaktas för att kunna tillgodoses, så som barn med funktionsnedsättning, barn i utsatt livssituation och barn med migrationsbakgrund. Rädda Barnen Finland finns med i den nationella beredskapsstrukturen och har konstaterat att barn många gånger behandlas som en del av allmänna sårbara grupper i beredskapsplaner, utan konkreta åtgärder i regional riskberedskap. Det finns ett tydligt behov av att bättre integrera barns perspektiv, barnperspektivet och barnrättsperspektivet i planeringen av risk- och beredskapsarbete i kommunen, på landskaps- och regional nivå.

Barn i kris

Kris- och störningssituationer påverkar i princip alltid barn: konsekvenserna kan vara direkta eller indirekta, till exempel via föräldrar, skolan eller medier. Barns reaktioner och upplevelser av trygghet i krissituationer påverkas bland annat av hur familjer och gemenskaper kan fungera som stöd och skydd för barnet samt av eventuella tidigare traumatiska erfarenheter hos barn, vuxna och gemenskaper.

I störnings- och krissituationer drabbas barn oftast mer än andra grupper, eftersom barn i olika åldrar och utvecklingsskeden är betydligt mer känsliga för förändringar i omgivningen än vuxna. Barn är beroende av vuxna och barns möjligheter att påverka är begränsade. För inflyttade familjer och barn kan tillgången till hjälp dessutom försvåras i krissituationer, till exempel på grund av språkbarriärer, brist på sociala nätverk och osäker vistelsestatus. Rädda Barnen vill även rikta särskild uppmärksamhet mot barn vid gränser och i flyktingsituationer. Här finns en ökad risk för människohandel och utnyttjande av barn och Åland som gränsregion behöver säkerställa att myndigheter och samhället i stort har tillräcklig kunskap och resurser för att identifiera hot och säkerställa barns trygghet.

Rädda Barnen vill även nämna behovet av att säkerställa försörjningsberedskapen i kris-, störnings- och undantagssituationer när det gäller hushållens och barnfamiljernas resiliens. Barn i familjer som lever i ekonomisk utsatthet utgör en särskilt utsatt grupp. Kommunernas socialtjänst har kännedom om de familjer som finns inom vuxen socialt arbete och beviljats

utkomststöd, men antal barnfamiljer som lever i relativ fattigdom är högre¹ än så. Erfarenheterna från covidpandemin visade på sårbarheten för barn i utsatta livssituationer. Det är viktigt att beakta antalet barn och deras särskilda behov, inklusive utvecklingen av krisberedskap ur ett barnrättsperspektiv hos ansvarig myndighet och organisation och hur en samverkan kan se ut. Rädda Barnen ser behovet av konkreta anvisningar för bemötande och beaktande av barn och familjer samt till exempel ordnandet av psykosocialt stöd för barn.

Kommunikation och information

I den nationella riskbedömningen ([Nationell riskbedömning 2023:5](#)) nämns vikten av konsekvent och aktuell information för utsatta befolkningsgrupper. Så som tidigare tydliggjorts hör barn till denna grupp:

“Utsatta befolkningsgrupper kan hamna i en ännu svårare situation. Både befolkningen och myndigheterna har ett stort behov av information, och det behövs en ny typ av informationsproduktion. Det är av stor betydelse att alla befolkningsgrupper får konsekvent och aktuell information” (3.12, sid 72)

I störningssituationer behöver barn och unga korrekt och begriplig information. Rädda Barnen understryker vikten av att tydliggöra *hur* och *vem* som ansvarar för hur information och kommunikation med barn under en kris säkerställs. Föräldrar och andra stödnätverk kring barnet behöver ofta stöd med relevant och åldersanpassad information för att kunna hjälpa barnen. I kommunerna har skolor, daghem och organisationer en viktig roll som förmedlare av myndighetsinformation till barn, så att informationen är anpassad för olika åldrar och når unga både i direkt dialog och på nätet. På Åland finns även en stor grupp barn som hemundervisas och här behöver informationsflödet säkerställas.

I Ålands radios public service-uppdrag finns ett särskilt ansvar att säkerställa att alla medborgare få tillgång till opartisk och mångsidig information. Barn och unga nämns särskilt i landskapsregeringens mediepolitiska program (2018) och Rädda Barnen vill särskilt uppmärksamma behovet av att säkerställa att barn kan ta del av information i en krissituation. Genom kontinuerlig dialog och inhämtning av barn och ungas perspektiv kan public service som informationskanal behålla sin relevans hos barn och unga. Barn och unga behöver också beredas möjlighet att uttrycka sina erfarenheter och perspektiv i utvecklingen av beredskaps- och krisplanering

Personer med språkkunskaper behövs i krissituationer när information måste ges på flera språk till olika målgrupper och även anpassas till särskilt utsatta grupper där barn med funktionsnedsättning eller med annat språk än svenska/finska kan nämnas. Rädda Barnen ser också att det är nödvändigt att bedöma hur hybridpåverkan påverkar barn – direkt eller indirekt – för att öka motståndet mot informationspåverkan och desinformation.

I den regionala riskbedömningen för Åland lyfts språkproblematiken fram som en riskfaktor (3.1) där dialogen mellan riket och självstyrelsen på svenska haltar. I detta sammanhang vill Rädda Barnen lyfta fram behovet av information till barn på svenska från riket som är åldersanpassad och relevant för Åland när en kris uppstår.

Lärdomar från coronapandemin – Åland och Norden

Erfarenheterna från coronapandemin gav viktiga perspektiv kring hur barn och unga upplevde den samhällskrisen då pandemin påverkade allas vardag och rutiner. Ur barns synvinkel var pandemins två år en väldigt lång tid. Barn och unga är inte en homogen grupp så trots att alla barn drabbades av coronakrisen såg effekterna olika ut för barn och grupper av barn. Enkäter och utredningar visar att ensamhet och psykisk ohälsa hos barn och ungdomar ökade. Barn i

¹ Inkomstfördelning och välfärd 2024 [ÅSUB](#)

barnskyddet eller på annat sätt i en utsatt livssituation fick en ökad utsatthet under pandemin och pandemin verkar ha haft en särskilt stark inverkan på flickors välbefinnande. Det finns många lärdomar att dra från hur samhällets mötte barnen under pandemin. Rädda Barnen har samlat rapporter både från Åland och riket på vår hemsida:

<https://raddabarnen.ax/hur-har-coronapandemin-paverkat-barn-och-unga/>

Vidare har Nordiska ministerrådet genom Nordens välfärdscenter samlat erfarenheter från pandemin med särskilt fokus på barns delaktighet i beredskapsarbetet. Läs mer på hemsidan och ta del av webinarium som lyfter barn och unga perspektiv i de nordiska länderna och självstyrande områdena:

<https://nordicwelfare.org/projekt/nordiskt-samarbete-om-barn-och-ungas-mojligheter-till-deltagande-och-utveckling-efter-covid-19-pandemin/>

Barnombudsmännen i Norden har även [gemensamt uttalat sig i maj 2026](#) om barn och krisberedskap och betonat att barns rättigheter alltid måste vara en central del av samhällets beredskap och krishantering, i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter. Barn påverkas ofta hårt av kriser och riskerar att inte bli hörda när viktiga beslut fattas. De nordiska barnombudsmännen betonar också vikten av fortsatt nordiskt samarbete och kunskapsutbyte för att stärka barns rättigheter före, under och efter kriser, olika former av kriser.
